

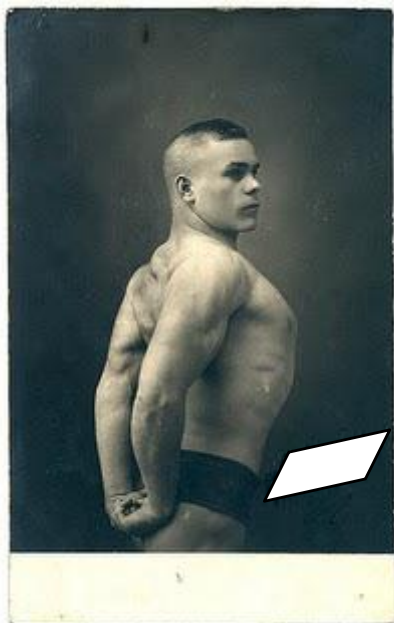
Eesti valdade XVIII suvemängud

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.

I Sport. Eestlased olümpial

1. **Kes?** Ta sündis 1895 Venemaal Jamburgis. On olnud ainus kurtum Eesti olümpiasportlane. Võistles edukalt nii maadluses kui tõstmises. 1922 MMil Tallinnas saavutas kergekaalus pronksmedali. Eesti meister 1923 ja 1927. Püstitanud kaks maailma- ja 8 Eesti rekordit. Pariisi olümpial oli ilmselgelt alavormis (randmevigastus, kehakaalus -60 kg 22 võistleja seas viimane koht, 295,0 kg). Hiljem töötas Tallinnas ja Narvas fotograafina. Suri 1968 Valga rajoonis Alal.

2. 1958 Tomskis sündinud sportlane on seni ainuke Eesti riiki olümpiamängudel esindanud laskur. [jahilaskmine on teine ala!]. Tulnud kolmekordseks maailmameistriks [naiskondlikult, NL, + ind 2. ja 3.]. 1981 ja 1982 valiti Eesti parimaks naissportlaseks. Eesti meistritiitleid võitnud kokku 19. Kes? 1992 Barcelonas õhupüstolis 21.-23.koht, väikepüstolis 35.koht. **Kes?**
3. **Milline nimi** sobib punktiirile? 1. Norna, 2. Hi-Hi, 3. ..., 4. Kemphaan, 5. Ubu, 6. Frieda, jne (13)?
4. Kaks ujujast venda. Vanem sündis Tallinnas 1972 ning sai Barcelona olümpial 1992 100 m rinnuliujumises 19.koha ning ujus ka 4x100 m kombineeritud teateujumises 15.koha saanud meeskonnas. Tulnud 40 korda Eesti meistriks ja olnud kaastegev 38 rekordi püstitamisel. Noorem vend sündis 1974, olümpiastardid tegi 2000.a Sydneys, piirdudes nii 100 kui 200 m rinnuli distantstil 33.kohaga (100 m 32.-33.). Tulnud 46 korda Eesti meistriks ja püstitanud 9 Eesti rekordit. Vendade isa võitis iluuisutamises Eesti meistrivõistlustel 1964 hõbeda ja 1962 pronksi ning kuulus 1968.a kettaheitjana Eesti kergejõustikukoondisse. **Kes?**
5. Andrus Veerpalu oli 2010.a Vancouveris oma 39 eluaastaga vanim murdmaasuusataja. 1936.a taliolümpial oli Eesti koondises aga 46-aastane (sünd dets 1889 Otepääl) Eduard Hiip. Mees

Eesti valdade XVIII suvemängud

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.

harrastas edukalt kergejõustikku, jääpalli ja tennist (tulnud neil kõigil aladel Eesti meistriks).
Mis alal osales ta aga olümpial? Sellel alal on ta kümnekordne Eesti meister.

Eesti valdade XVIII suvemängud

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.

II Sport. Jalgpalli MM

6. Esimesele MM-ile 1930.aastal jõudis kauguse, majanduskriisi ja muude põhjuste tõttu vaid 13 meeskonda, neist ainult 4 Euroopast. 1920.a OM-võitja Belgia jäi oma alagrupis viimaseks. **Nimetage 3** võidurõõmu maitsnud Euroopa esindust.

7. Klassikat ka! **Kes** on läbi finaaltourniiride ajaloo suurim väravalööja?

8. Aafriklastest esimestena osales finaaltourniiril Egiptus (1934). **Milline riik** oli järgmine, esimene musta Aafrika esindaja (1974)?

9. Kui oli otsustatud anda 2010.a finaaltourniir Aafrikale, esitasid oma taotluse 5 riiki. Neist Liibüa ja Tuneesia ühistootlus jäeti kõrvale. Kes olid koos LAV-iga **kandideerinud riigid**? Kumbagi me finaaltourniiril ei näe. 2004.a mais Zürichis peetud hääletusel jäi tulemuseks 14-10-0.

10. Tänavuse korraldajariigi LAV-i peatreener Carlos Alberto Gomes Parreira juhtis 1994 oma kodumaa Basiilia MM-tiitlile (ning 2006 kaotuseni veerandfinaalis). Finaaltourniiridel on ta osalenud veel kolme koondise treenerina, kuid nendega pole võidetud ühtegi kohtumist. **Nimetage need kolm riiki.**

Eesti valdade XVIII suvemängud

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.

III Sport. Eesti

11. **Kuidas** on Eesti spordiajalukku läinud Nikolai Kursman?
Õige **ala** annab 1 punkti.
12. Eesti naiskergejõustiklaste esimene edu rahvusvahelisel areenil jäi ka ainsaks 20.sajandil tiitlivõistlustel võidetud individuaalseks medaliks. **Kes** saavutas 1954.a Bernis toimunud EM-võistlustel hõbemedali?
13. Küsitav võitis 1971. aastal esimese rahvusvahelise vehklemisturniiri Tallinna Mõök. Samal aastal jäi see Dünamo värvides võistelnud mees Rootsi, kus tõusis 1973 Rootsi meistriks ja võitis Heidenheimi suurturniiri. See ärritas Nõukogude spordijuhte, “deserteerunud sõdur” sai eluaegse võistluskeelu ja tagaselja mõisteti talle ka surmanuhtlus. **Kes** (1947-1994)?
14. Nüüdseks *ozeki*ks tõusnud Kaido Höövelsoni (Baruto) debüüturniir Jaapanis toimus 2004. aasta mais. Tema esimene treener Riho Rannikmaa rõhutab ikka, et Höövelson pole teerajaja. Eesti sumo viisid maailma Karl Lõõbas, Kaido Tamme, Madis Õunapuu ja Aap Uspenski. **Kes** oli aga see maadleja (võistlejanimega Kitaouji), kes koos Höövelsoniga veebruaris 2004 Jaapani profisumo liigasse läks? U21 Euroopa MV-lt on tal 6 medalit (2 hõbedat, 1 pronks 2005, 3 võistkondlikku pronksi)
15. Eesti korvpallikoondise piiril on kaks kahe passiga mängumeest. Esimene neist on 23-aastane ja 214 cm pikkune Kanadas sündinud mees, kes veetis lõppenud hooaja Taani esiliiga viimases klubis Lemvig Basket, teine on 26-aastane ja 198 cm pikkune Tapal sündinud mees, kes hariduse saanud Ameerika Ühendriikides ja mängis viimasel hooajal Portugali Proliiga võistkonnas Terceira Basket. **Kes?**

Eesti valdade XVIII suvemängud

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.

IV Sport. Taliolümpiad

16. 1924.a Chamonix mängude suusavõistluste kangelane oli kolme kuld- ja ühe pronksmedaliga üks norralane. Paraku sai ta pronksmedali suusahüpetes teenimatult. Kohtunikud arvestasid tema 44 ja 44,5 m hüpped paremaks kui USA-d esindanud teise norralase 49 ja 50 m. Esimese mehe (ta suri 1934) järeltulijad parandasid vea 1974. aastal, andes medali teisele. Nüüdseks on viga ka medalitabelites parandatud. **Kes** oli see kolmekordne võitja? Ka pronksimehe perekonnanimi algab sama sõnaga.
17. Taliolümpiate ühe suurima publikuala jäähoki tänaseni kehtiv olümpiaturniiride skoorirekord pärineb esimeselt, 1924.a turniirilt. Nagu tänavugi, võidutses siis Kanada. Küsime aga meeskonda, kelle nad alistasid 33:0? Viie mänguga viskas Kanada meeskond tookord kokku 110 väravat. Küsitav **riik** osales ka 2010 Vancouveris, nii mees- kui naiskonnaga (naiskond võitis 5.-6. koha mängus Venemaal 2:1).
18. Meile on bobisõit veidi võõras, kuid maailmas on see populaarne ala. **Millistel mängudel (aasta ja linn)** puudus bobisõit esmakordselt taliolümpia kavast? Põhjuseks on toodud, et korraldajad pidasid bobiraja ehitamist liiga kulukaks.
19. 1980.a võidetud slaalomikullaga sai Liechtenstein väikseimaks kulla võitnud riigiks. **Kes** selle kulla võitis? Koos vennaga on nad Liechtensteini 9-st medalist (2+2+5) võitnud 6.
20. **Kes** on enim taliolümpia medaleid võitnud ameeriklane? Üldtabelis jagab ta 9.-15.kohta.

Eesti valdade XVIII suvemängud

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.

V Sport. Maailm

21. Selle spordialaliidu kodulehe andmeil on tegemist maailma enim harrastatava individuaalse spordialaga. Selle rahvusvaheline föderatsioon hõlmab 207 liiget, olles maailma üks suurimaid rahvusvahelisi spordiorganisatsioone. Olümpiaala aastast 1988, Pekingi OM-I 2008 lisandus programmi võistkondlik turniir. **Milline ala?**
22. Läti lootused 1936.a Berliini mängudel olid kergejõustikus seotud Janis Dalinšiga. Viimane oli eelmisel olümpial võitnud hõbemedali ja 1934.a EMil Torinos toonud Lätile 50 km distantsil kulla. Pärast seda muutus käimine Lätis peaaegu rahvuslaks ning Berliinis tuli starti koguni kolm meest. Veel 32. kilomeetril oligi Dalinš liidriks, kuid siis katkestas jalalihaste krambi tõttu. Medalita Läti aga ei jäänud, 50 km pronksi tõi 1910.a Mõisakülas sündinud ja 1919 koos vanematega Valmierasse asunud mees. Suri 1983 Torontos. **Kes?** Sarnase perekonnanimega (1 tähe erinevus) on olnud ka tuntud Eesti korvpallur.

23. Maailma kergejõustiku ajaloos on olnud vaid üks jooksja, kes olnud korraga 5000 ja 10 000 m maailmarekordi omanik ja samal ajal ka maratonijooksu tippaja omanik. Kokku püstitas ta viis maailmarekordit, tuli korra maailmameistriks, olümpial oli parim koht neljas. **Kes?**
24. Tuntuimad ragbivõistlused on Kuue maa turniir (Six Nations Championship). Aastani 1999 nimetati neid võistlusi Viie maa turniiriks, kus osalesid Inglismaa, Šotimaa, Wales, Iirimaa ja Prantsusmaa. **Milline riik** lisandus 1999?
25. Küsitav on ainuke meestennisist, kes võitnud vähemalt kaks suure slämmi turniiri igat tüüpi, muru-, savi-liiva ja kõvakattega väljakul. Kokku saanud 7 tiitlit, 3 Austraalias, 3 Prantsusmaal ja 1 US Open. Ainsana on ta Austraalias võitnud nii murul kui kõvakattel. Maailma esireket oli ta septembrist 1988 jaanuarini 1989. **Kes?**

Eesti valdade XVIII suvemängud

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.

Eesti valdade XVIII suvemängud

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.

VI Varia. Loodus

26. See elukas kuulub seltsi *Octopoda*. Neil on suhteliselt suur aju ja keerukas närvisüsteem. Neil on loomariigi isendeist suhteliselt kõige suuremad silmad, millega nad näevad väga hästi. Nende naha pinnal on erilised rakud, mis võimaldavad neil vastavalt ümbruskonnale värvi muuta. Veel üks enesekaitse vahend on tindinäärme kaudu eritav vedelik, mida nad ohu korral pilvena välja paiskavad ning selle varjus põgenevad. **Milline loom?**
27. **Kuidas nimetatakse** suuri roomajaid, kes elavad põhiliselt Kesk- ja Lõuna-Ameerika jõgedes? Alligaatoreist, kellega nad kuuluvad ühte perekonda, eristavad neid kõhu peal olevad luulised plaadid. Neid on mitu liiki: must, kääbus-, prill-, laikoon-. Nad toituvad peamiselt kaladest, kilpkonnadest ja veekogu äärde jooma tulnud imetajatest. Vastake alamperekond.
28. **Küsime taime.** Metsikult kasvavana on see kuulunud Euraasia põlisrahvaste vanimate koritaimede hulka. Kultuurtaimena oli tuntud juba antiikajal. Tema metsikud eellased on kodunenud ja kasvavad praegugi looduslikult mitmel pool Euroopas (ka Eestis) ja Aasias Kaukaasiast Siberini. Suures osas Euroopas viljeldi seda kui üht tähtsamat toidutaime kuni XVIII sajandini, mil kartul ja porgand ta tagaplaanile tõrjusid. Millega tegu?
29. **Milline** Eestis sagedane **taim** (*Hepatica nobilis*) kannab rahvapäraseid nimesid *külmalill, jürilill, keltsalill, külmaelane, külmaõlane, lumelill, lumekannike, maksalehed, metsamirt, kopsurohi, sapihein, surmalill* jt.? See on mitmeaastane rohttaim. Kasvab risoomi tipust. Üks eksemplar (risoom) võib elada mitusada aastat. Liigi vanuseks arvatakse 40–50 miljonit aastat.
30. Siinsamas Järvemaal laiub suur Kakerdaja raba koos samanimelise järvega. Kui muidu on kohanimede saamislood sageli teadmata, siis sel puhul peaks asi selge olema. Raba on oma nime saanud umbes hanesuuruselt linnult (*Gavia arctica*), keda ka selle nimega kutsutakse. (Veel kakar, kakker, kakerjas, kakara, kõvakael, põhjahani ja persu. Tema nimed tulevad enamasti sellest, et ta kõnnib kentsakalt). Varasematel aegadel on teda ka kütitud ja tema udusulisest nahast mütse ning muhve valmistatud. Tänapäeval kuulub ta II kaitsekategooria alla, on väga haruldane, Eestis võib kohata siis, kui neil on siit läbiränne. **Mis lind?**

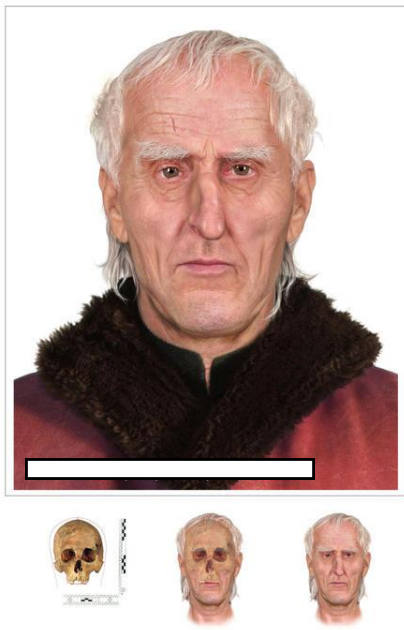
Eesti valdade XVIII suvemängud

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.

VII Varia. Teadus

31. Nobeli 1982.a. füsioloogia- ja meditsiinipreemia laureaadi Sune Bergströmi poega peame eestlannast ema tõttu omaks ka meie. **Kellega** on tegemist?
32. Selline võis kriminalistide arvates välja näha kunagine Warmia piiskopiriigi toomkapiitli liige. Käesoleval aastal maeti tema säilmed tagasi Fromborki katedraali altari alla, kust need kolm aastat tagasi avastati. **Kes?**

33. Neli tähte – A, C, G ja T – võimaldavad kirja panna iga inimese (ja ka kõigi teiste elusolendite) ... . **Mille?**
34. **Kes** oli esimene astronoom, kes tõestas, et universum on suurem kui meie Galaktika ja määras Andromeeda udukogu kauguse? Ta tõestas ka, et Marsil on meteoriidikraatrid. Tema statistilised uurimused Maaga kohtuvate komeetide ja asteroidide kohta rajasid aluse meie arusaamale komeetide ja asteroidide liikumisest ning mõjust Maale.
35. **Mis nime kannab** Mendelejevi tabelis esimene tehiselement? Selle avastasid 1937.aastal Emilio Gino Segre ja Carlo Perrier. Elemendi nimetus on igati iseloomulik.

Eesti valdade XVIII suvemängud

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.

VIII Varia. Välismaa

36. Viimase kahe kümnendi demokraatialaine režiimivahetuste seas on ka Rooside revolutsioon (Gruusia 2003), Oranž revolutsioon (Ukraina 2004), Tulpide revolutsioon ja Seedrirevolutsioon. Kaks viimast on aastast 2005. **Millistes riikides** tänini rahututes riikides need toimusid?
37. Kunagisi Aerofloti sümboleid Tu-154 ehitati eri variantides ligi tuhat. Kurikuulsaks sai see mudel tänavu, kui üks neist kukkus koos Poola juhtkonnaga Smolenski lennuvälja lähedale. Omal ajal kuulus see lennuk niivõrd lahutmatult Nõukogude elustiili juurde, et toodeti isegi Tu-154 nimelisi sigarette. **Millises riigis?**
38. **Millise riigi** rahad?

39. Ekvaator läbib 11 riigi territooriumi. Nimetage ekvaatorile lähim **riik**, mida see ei läbi (vahet 4,3 km). Mandriirik!
40. **Milliste maade** lipud? Nad asuvad ühes piirkonnas.

Eesti valdade XVIII suvemängud

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.

IX Varia. Välismaa 2

41. Ta on ka kuulnud oma sõnadega N. Liidust kui kurjuse impeeriumist ja kommunisti määratlusega: „Kuidas te tunnete ära kommunisti? Muidugi – ta loeb Marxi ja Leninit. Aga kuidas te tunnete ära antikommunisti? Ta on inimene, kes mõistab, mida Marx ja Lenin kirjutasid.” **Kes?**
42. Küsin üht jooki. Selle retsepti koostas 1510 Fécampi kloostris munk Dom Bernardo Vincelli, esialgu tarvitati seda jooki ravimina. Suure Prantsuse revolutsiooni ajal läks retsept kaduma, see leiti ühest kloostrist alles 1863. Samal aastal hakkas seda jooki uuendatud retsepti järgi tootma Alexandre Le Grand. Iga pudeli etiketil on tähtlühend D.O.M. (lad *deo optimo maximo* 'jumalale, kõige paremale, kõige suuremale'). **Mis jook?**
43. See umbes Tallinna-suurune linn (koos linnastuga siiski üle 3 miljoni elaniku) asutati 1909.aastal. Peatänav Dizengoff on suurejooneline. Dominandiks on ringikujuline väljak, tsentrumiks hiigelpurskkaev. Ebakorrapäraseid tänavad viivad mere äärde, kus asub imekaunis rand. Linnas asub Eesti Vabariigi suursaatkond. **Mis linn?**

44. Internetiportaalis VirtualTourist.com (www.virtualtourist.com) korraldatud hääletusel valiti mõne aasta eest maailma kõige inetumad ehitised. Reuters saatis nimekirja laiali, küll märkusega, et ei toeta seda. Esikohale hääletati Bostoni raekoda, teiseks Montparnasse'i tornmaja Pariisis ja kolmandaks pildil olev soomlaste hobuserauasammas (OnnenKenkä-monumentti, pildil). **Kus see asub?** Tegemist on vaid 500 elanikuga külaga, Lõuna-Pohjonmaa maakonna Töysä vallas, mis on tuntud ka Soome suuruselt teise kaubamajaga (Veljekset Keskinen). Sama nime kannab ka üks tuntud Soome **kirjanik** (pildil).

Eesti valdade XVIII suvemängud

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.

45. «Ma olen sündinud 1632. aastal Yorgi linnas lugupeetud, ehkki mitte kohaliku päritoluga perekonnas, sest mu isa, nime poolest Kreutznaer, oli Bremenist sisseännanud võõramaalane, kes esialgu elas mõnda aega Hullis.» Nii algab maailma üks tuntumaid kirjandusteoseid. Nimetage see (**autor, pealkiri**).

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.

X Varia. Eesti

46. Baltika Grupp on rõivakaubandusettevõtte, mis tegutseb Kesk- ja Ida-Euroopa turgudel. Grupp opereerib nelja erineva brändi jaekette. Kaks neist on Baltman ja Monton. Nimetage ülejäänud **kaks brändi**.
47. **Kes** on maalinud need portreed? Ta on endine iluuisutaja, neljakordne Eesti meister, tuntud ka kui teadmamees, kulturist, Kaia Kanepi esimene jõutreener. Kunstnik on ka tema vend.

48. "Mineviku varjud" (1924) , "Dollarid" (1929), "Vigased pruudid" (1929), "Jüri Rumm" (1929), "Kuldämblik" (1930) , "Pühad Petseris" (1936) , "Vaated Osmussaarelt" (1937) , "Nobedate näppude linn" (1937) , "Isoviha" (1939) Soome , "Simo Hurta" (1940) Soome , "Eesti põlevkivi" (1948) , "Hülgepüük" (1949) , "Nõukogude Eesti kalurid" (1950) , "Rünnak soodele" (1951). Kõik need filmid on operaatorina üles võtnud üks mees. **Kes?** Lavastanud on ta filmi „Õnnelik korterikriisi lahendus“ (1924), olnud ka mängufilmi "Elu tsitadellis" (1947) teine operaator.
49. **Mis aasta?** See on ilmselt Eesti tulenuhtluserikkaim. 12.mail hävines Võõpsu (31 elamut, 47 kõrvalhoonet). 24.mail põles Vasknarvas 13 elumaja koos kõrvalhoonetega. Samal päeval puhkenud tulekahju Petseris hävitas linna 650 eluhoonest 212, sealt lennanud sädemed süütasid 22 maja ümberkaudsetes küldes. 25.mail hävitas tuli Lehtse turbarabas 8 tööliste ühiselamut, mai lõpul põlesid Tootsis ja Surjus metsad ja rabad. Samal suvel põlesid pikka aega Venemaal metsad ja suured suitsupilved jõudsid ka Eestisse.
50. Isa Christian Abraham ... (1801–1870) ja tema poeg Christian Barthold ... (1840–1912) olid Tallinna nimekamaid suurtööstureid. 1829. aastal asutas Christian Abraham Tallinnas omanimelise kaubahoovi. Esimesteks tööstusettevõteteks oli seal saeveski. 1849 ehitas ta kaubamaja. Aja jooksul lisandus terve tootmishoonete kompleks, s.h. puiduvabrik, tärklise- ja piiritusepuhastusvabrik, jahuvabrik, leivavabrik ning külmhoone. Christian Barthold suurendas raua- ja puidutööstust, 1879. aastal ehitas aurusaehoone, 1887 asutas makaronivabriku. 1888. aastal uue kaubahoone Mere puiestee äärde ning seejärel jahuveski, mis kasvas suurimaks ja moodsaimaks Tallinnas. Tegeletud on veel palju muuga. 1921 muudeti ...i Tehased aktsiaseltsiks, mis jätkas tegevust laudsepatöökoja, jahuveski ja leivavabrikuga. 1939 oli seal 250 töölisi. 1945 vabrik natsionaliseeriti. Kirjutage puuduv **perekonnanimi**.

Eesti valdade XVIII suvemängud

Mälumäng. Türi, 26. juuni 2010.a.